

REGIONAL PLAN FOR RØROS BERGSTAD OG CIRCUMFERENSEN – kulturminner som ressurs for verdiskaping og utvikling.

Forslag til

HANDLINGSPROGRAM 2012 – 2013

Regional plan for Røros bergstad og Circumferensen har som ambisjon å sette standard nasjonalt og internasjonalt for god kulturminne- og naturforvaltning, for vedlikehold og istandsetting av kulturminner, og i like stor grad sette standard for god formidling, næringsutvikling og en helhetlig samfunnsplanlegging i sårbare områder.

Kommunene i Circumferensen, Sør-Trøndelag fylkeskommune, Hedmark fylkeskommune, Sametinget, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Fylkesmannen i Hedmark, Direktoratet for naturforvaltning, Riksantikvaren og Miljøverndepartementet har sluttet seg til følgende intensjonserklæring:

- Målet for verdensarvnomineringen er å ta vare på Røros bergstad og Circumferensen med kulturminner og kulturlandskap for å vise hvorfor bergstaden ble etablert på dette stedet, og hvordan samfunnet fungerte og utviklet seg.
- Det historiske særpreget, kvaliteter og tradisjoner skal være grunnlag og bærende kraft for næringsutvikling, samfunnsutvikling, kulturaktiviteter og gode levekår.
- Bergstaden skal holdes i hevd som levende bysamfunn uten at de spesielle kvalitetene forringes.
- Kulturlandskapene, både de industrielle, agrare og samiske, skal holdes i hevd og være grunnlaget for levende bygder.
- Røros og Circumferensen skal forvaltes etter gjeldende nasjonal lovgivning. Norges mål for verdensarvstedene er at de skal være eksempler på "beste praksis" innen kulturminne- og naturforvaltning og innen formidling av verdensarvverdiene.

Gjennom 2-års handlingsprogram som rulleres årlig, legges det opp til oppfølging av strategiene i regionplanen. Handlingsprogrammet vil vise både fellestiltak og tiltak i enkeltkommuner.

For fellestiltakene og for samarbeidet i verdensarvrådet generelt, er det vesentlig at det faglige og administrative samarbeidet mellom kommunene finner en god form. Strategi 1.2 peker på behovet for å etablere en interkommunal faglig rådgivende enhet. Handlingsprogrammet inneholder ingen tiltak som spesielt følger opp denne strategien. Imidlertid er det løpende dialog mellom kommunene om flere elementer og muligheter i samarbeidet. Gjennom disse prosessene vil forutsetningene for felles organisering og mulige organisatoriske løsninger bli vurdert. Dette dreier seg blant annet om ordninger som Fjell-trainee.

1 FORVALTNING

Periodisk rapportering til UNESCO

FELLESTILTAK 2012-13

I henhold til UNESCOs retningslinjer for verdensarv skal det rapporteres til Verdensarvkomiteen hvert sjette år. Vi rapporterer i første runde til Nordic World Heritage Foundation som skriver en regional sammenfatning. Med «regional» i denne sammenhengen menes Norden og Baltikum. Rapporteringsarbeidet starter høsten 2012. Verdensarvkomiteen skal behandle rapportene for Europa og Nord-Amerika i sitt årlige møte i 2015.

ANSVAR: Riksantikvaren. Arbeidet ledes lokalt av verdensarvkoordinatoren

I SAMARBEID MED: Kommunen, fylkeskommunene

FINANSIERING: Innen ordinær drift

Utvidelse av Uthusprosjektet

FELLESTILTAK 2012-13

Utgangspunktet for Uthusprosjektet var eldre uthus innenfor vernesona i Røros bergstad. Gradvis har det blitt åpnet opp for også å inkludere bygninger utenfor det gamle sentrum, som f.eks. seterfjøset til Rasmusgården i Bergmannsgata. Med utvidelsen av verdensarvområdet er det naturlig å se for seg en utvidelse av prosjektet til også å omfatte resten av Circumferensen.

Siden oppstarten av prosjektet i 1995 er det bygd opp høy kompetanse i prosjektet på reparasjon og vedlikehold av antikvariske bygninger. Denne kompetansen er det naturlig å utvide for hele verdensarvområdet. En utvidelse av prosjektet vil imidlertid forutsette at overføringene til prosjektet fra statlige myndigheter økes betraktelig. I tillegg kommer behovet for en større bestand av kvalifiserte håndverkere til å utføre istandsettingsarbeidene. Det må også settes av midler til registreringsarbeid av bygninger og konstruksjoner som kan være aktuelle å innlemme i prosjektet.

ANSVAR: Røros kommune/Riksantikvaren

I SAMARBEID MED: Øvrige kommuner, håndverksbedrifter

FINANSIERING: Riksantikvaren post 72.9(ca2/3), kommunen(ca1/6) og eier (ca1/6)

Forurensning i Nordgruva - forprosjekt

RØROS KOMMUNE 2012

Forprosjektet tar sikte på å avklare hvorvidt det er mulig å hindre videre forurensning av Litjellsjøen i Nordgruveområdet, ved å restaurere ei vassrenne fra 1700-tallet. Ideen er at kulturminnet kan lede den forurensede avrenninga forbi Litjellsjøen, og videre ned i Orvsjøen – som allerede er sterkt forurenset og død hva angår dyreliv. Forprosjektet tar sikte på å avklare følgende problemstillinger:

- 1) Hvordan ble vassrenna konstruert?
- 2) Ressurser og tiltak som må til for å sette i stand vassrenna
- 3) Hva må til for å vedlikeholde vassrenna etter istandsettelse?
- 4) Tåler vassrenna (kulturminnet) en slik bruk?
- 5) Virkning på natur og miljø ved å “flytte” forurensning
- 6) Virkning på vannkvaliteten og dyreliv i Litjellsjøen

ANSVAR: Røros kommune
I SAMARBEID MED: Grunneiere, offentlig forvaltning og forskningsinstitusjoner
FINANSIERING: Røros kommune, samt at det søkes midler fra aktuelle offentlige instanser

Vasshjulet på Mugg

HOLTÅLEN KOMMUNE 2012

Restene etter vasshjulet i Muggruva er det siste i sitt slag i gruvene innenfor verdensarvområdet. Det er høyst påkrevet å få dokumentert og sikret de siste restene etter hjulet. For å komme inn i gruva må det sikres og ryddes i stollen inn til hjulet.

ANSVAR: Holtålen kommune
I SAMARBEID MED: Sør-Trøndelag fylkeskommune, Rørosmuseum og Statskog
FINANSIERING: Søker tilskudd fra fylkeskommune og statsbudsjettet

Dokumentasjon og sikring av ruinene etter Dragås smeltehytte/ Eidet

HOLTÅLEN KOMMUNE 2012

Ruinene etter Dragås smeltehytte, og røstplassen ble avdekket av flommen, og masser ble vasket ut. Ukjente konstruksjoner kom til syne. Dokumentasjon registrering og kartlegging samt undersøkelser av stratigrafien i avdekkete massenesnitt.

ANSVAR: Holtålen kommune
I SAMARBEID MED: Sør-Trøndelag fylkeskommune, Rørosmuseum, NVE og Statskog
FINANSIERING: Søker tilskudd fra fylkeskommune og andre offentlige aktører

Reguleringsplan Femundhytten

ENGERDAL KOMMUNE 2012

Parallelt med fredningssak planlegges både en driftsplan og reguleringsplan. Driftsplanen skal legge til rette for videre drift av stedet, med utgangspunkt i drivers ambisjoner og rammebetingelser og muligheter gitt av verdensarvstatusen. Reguleringsplan skal sikre en lovforankring for arealbruk, for å sikre kulturminner, almenhetens tilgang, og næringsgrunnlaget.

1. Plan for drift av stedet og bruk av arealene.

ANSVAR: Engerdal kommune
I SAMARBEID MED: Hedmark fylkeskommune, Femundshytten, øvrige grunneiere
FINANSIERING: Femundshytten, Engerdal kommune (arbeidstid)

2. Utarbeide reguleringsplan ihht Pbl.

ANSVAR: Engerdal kommune
I SAMARBEID MED: Riksantikvaren, Hedmark fylkeskommune i forhold til reguleringsplan i forb. med fredningsarbeidet, og med pågående kommuneplanarbeidet, Femundshytten, øvrige grunneiere.
FINANSIERING: Søke eksternt tilskudd??

Restaurering av tørrmurer

TOLGA KOMMUNE 2012

Restaurering og skjøtsel av gamle støttemurer for kjøkkenhager ifb med gårdene i Tolga sentrum.

ANSVAR: Tolga kommune
I SAMARBEID MED: Grunneiere, Uthusprosjektet

FINANSIERING: Kommunale (Smil-midler, Fjell-trainee-midler (planlegging, administrasjon))

Leden Tufsingdalen - Røros

OS KOMMUNE 2012

Vintertransportrute – planlegging, tilrettelegging og informasjon. Dette er et tiltak som har relevans for alle strategiområdene.

ANSVAR: Os kommune

I SAMARBEID MED: Dalarne Femund førkjørerforening, Rørosmartnan/Destinasjon Røros. Grunneiere. Kopparleden Handel, Riksantikvaren, fylkeskommune.

FINANSIERING: Statsmidler (Riksantikvaren, post72.9) – kr 100 000 er bevilget

2 KUNNSKAP

Kobberverkets betydning for samiske levekår

FELLESTILTAK 2012

Det har vært lite fokus på bergverksvirksomhetens innvirkning på samisk liv og virke i Circumferensen. Reindrifta som er en samisk hovednæring har vært under endring over tid. Spørsmålene som stilles er hvordan endringer reindrifta har skjedd i forhold til konjunktorene i bergverkets virksomhet. Kan svarene som søkes gi ny kunnskap om tilpasningsevne og utviklingsmuligheter for denne næringa i dagens samfunn?

ANSVAR: Sør-Trøndelag fylkeskommune

I SAMARBEID MED: Reinsamelagene i Sør-Trøndelag/ Hedmark og Rørosmuseet

FINANSIERING: Søker tilskudd fra Regionalt forskningsfond, mm

3 FORMIDLING

Grafisk profil og skilting

FELLESTILTAK 2012

Logo: Det foreslås at det utarbeides en egen logo for verdensarv Røros bergstad og Circumferensen. Den kan brukes friere enn UNESCOs verdensarvlogo, også i kommersiell sammenheng, og gjerne i sammenheng med UNESCOs for å markere hvilken verdensarv det er snakk om. Alt som utgår fra Verdensarvrådet og all skilting bør være merket med denne logoen.

Grafisk profil: Logoen bør inngå i grafisk profil for brosjyrer, brev etc.

ANSVAR: Verdensarvrådet/ sekretariatet

FINANSIERING: Ordinær drift/ tilskudd fra RA (Noe er allerede avsatt)

Skilting: Det er behov for enhetlig skilting med innenfor hele området. Nedenfor listes de typene skilting som kan være aktuelle.

- 1) Vegvesenskilt og vegvesenets opplysningstavler
- 2) Opplysningsskilt ved viktige kulturmiljøer i Circ. F. eks. ved gruveområder, smeltehytter med mer.
- 3) Merking av ferdselsveier. Førsteprioritet vintervegen fra Tufsingdal til Røros.
- 4) Veivisere frem til viktige kulturmiljøer

5) Offisiell bronseplakett som avdukes ved en spesiell anledning.

Arbeidet med skilting er allerede startet med nedsettelse av arbeidsgruppe. Det er besluttet å ta utgangspunkt i Rørosmuseets skilt.

ANSVAR: Verdensarvrådet.
I SAMARBEID MED: Sekretariatet, Rørosmuseet, kommunene, fylkeskommunene og Riksantikvaren.

Den nedsatte arbeidsgruppa finner ut hvor skiltene skal stå og fremskaffer forslag til skiltmal. Verdensarvkoordinatoren sørger for samordning med skjønnsmiddelprosjektet i Røros kommune og samarbeider med lasskjørerne og Os kommune om vinterleden Tufsingdal-Røros.

Riksantikvaren har ansvar for å gi tillatelse til bruk av UNESCOs verdensarvlogo etter søknad.

Riksantikvaren tar kontakt med Vegvesenet om vegskilting.

Riksantikvaren skaffer bronseplakett til offisiell markering.

FINANSIERING: Det søkes om finansiering hos Riksantikvaren, fylkeskommunene og kommunene. Del av det forberedende arbeidet tas over ordinær drift.

Formidling av verdiene i og kunnskapen om verdensarven og kulturarven

FELLESTILTAK 2012-2013

Formidlingen av verdensarven blir i stadig større grad digital. Røros gjorde et løft i 2005, med www.verdensarvenroros.no, et samarbeid mellom Røros kommune v/ biblioteket, Sør-Trøndelag fylkesbibliotek og Rørosmuseet. Etter utvidelsen av verdensarvområdet er har utfordringene innen både dokumentasjon og formidling blitt mye større, samtidig som den tekniske utviklingen med mobile enheter gir nye muligheter.

Gjennom digitaltmuseum.no er det etablert en nasjonal plattform som henter ut formidlingsdata fra museenes egne baser. Dette prosjektet skal legge til rette for at formidlingen på nett og mobile enheter kan hente ut informasjon fra samme base, men i riktig brukerkontekst, og gi brukerne den kunnskapen de har behov for i den situasjonen de er i. Prosjektet skal ta høyde for at ny dokumentasjon kan implementeres i formidlingsløsningen fortløpende i framtida.

ANSVAR: Røros kommune/ Rørosmuseet, Nord-Østerdalsmuseet.
I SAMARBEID MED: Riksantikvaren
FINANSIERING: Prosjektet er delfinansiert gjennom fylkesmannens skjønnsmidler.

Brosjyre for Femundshytten

ENGERDAL KOMMUNE 2012

Informasjon om stedet, historien, besøksmuligheter. Utformes etter samordnet grafisk profil.

ANSVAR: Engerdal kommune
I SAMARBEID MED: Femundshytten
FINANSIERING: Riksantikvaren, Fylkeskommune

Informasjonspunkt Tolga gamle kraftstasjon

TOLGA KOMMUNE 2012

Utrede bruk av området ved Tolgefossen til info og service om Tolga spesielt, og om Circumferensen.

ANSVAR: Tolga kommune,
I SAMARBEID MED: Nord-Østerdalsmuseet
FINANSIERING: Kommune, Nord-Østerdalsmuseet

4 NÆRING

Kartlegging og registrering av kulturminner knytta til kølbrenning og -kjøring

TOLGA KOMMUNE 2012

Innsamling av registreringer og historier. Hovedrutene Glåma, Allmannavegen og tilstøtende ruter

ANSVAR: Tolga kommune
I SAMARBEID MED: Hedmark fylkeskommune, historielag
FINANSIERING:

Lokalmat Tolga

TOLGA KOMMUNE 2012

Årlig arrangement i Gata/Malmplassen, basert på kortreist, økologisk mat.

ANSVARLIG: Tolga kommune v/ Helge Christie
I SAMARBEID MED: Røros Mat
FINANSIERING:

Femund II –verneverdig fartøy

FELLESTILTAK 2012/2013

Opprustning/ vedlikehold av brygger, vedlikehold av fartøy.

ANSVARLIG: AS Femund
I SAMARBEID MED: Riksantikvaren, Fylkeskommunene
FINANSIERING: Riksantikvaren, Kulturminnefondet, fylkeskommunene, egen

TILLEGG

Gjennom prosessen er det kommet fram flere gode ideer og forslag. Enkelte har det ikke vært mulig å ta med i denne perioden fordi det ikke er kapasitet til å iverksette dem, mens andre vil trenge mer forberedelse og forankring for å kunne realiseres. En del slike tiltak er tatt inn i et tillegg til slutt i dokumentet. Det er viktig å merke seg at listen kun viser innspill til videre prosess, og ikke forhånds-prioriterte tiltak ved rullering av handlingsprogrammet.

Innstilling

Verdensarvrådet gjør et prinsippvedtak for godkjenning av handlingsprogrammet for regional plan, og forplikter seg herved til å behandle tiltakene politisk i den enkelte kommune.